

lyozása ezen a ponton válik veszélyessé. Jelszava: „A partizánok eselkednek, míg a hadseregek várnak.“ Kétségtelenül: Franciaországban a partizán harcok mindig népszerűek voltak, de vajjon elegendő-e a francia baloldali pártok partizán harca a fasizmus ellenében? (Paris) Löffler A.

FISCHBEIN ÉLNI AKAR. Ezesetben kereskedni nem lehet szél ellen, kereskedni, csalafintaságokban törni a fejet, mégha az egy olyan elsőrangú és istentől kimondottan kereskedésre teremtett fő is az, mint Aron Fischbein koponyája. Ez a szél a regény elején csak bizonytalan szellőcske, sok port, szemetet és fonákságot felkavaró, de Fischbein és egyéb fischbeinek óvatos tojástánca dacára is vészesen erősödő. A szellőcske szélle növekszik, majd viharrá dagad, ellenállhatatlan viharrá, kijátszhatatlan orkánná, megfélemezhetetlen tornádóvá, magával söpörve úgy a saját maga által felkavart szemetet, mint az ellene emelt ócska palánkokat. A regény végén a szélmalom-harenek is vége. Fischbein leteszi a fegyvert, ha alkalmatlan egy becsületesebb, elgondolásában konzekvensebb életre, úgy elmerül, pokolba söpri a szél, ha pedig belátóan abbahagyja a szél ellen való füttyörészést, (ezesetben NEP. kereskedelmet, dollárokkal való üzérkedést, ravasz megkontreminálását a produktív munka értékeinek, stb.) úgy még lehet belőle énekes halott. Együtt füttyülhet a széllel, természetesen a szél hasznára, mert az ő füttyülése által is csak erősödik és sokasodik a szél.

Ez a szél, akár szimbolikusan vesszük, akár reálisan ható formájában, valóban nem mindennapi jelenség. Nem afféle romantikus szellőcske ez, szerelmeseik szívét langyosan bizsergető, aggok erőltlen tagjait felfrissítő, gyerekek bodros hajával játszadozó, hanem pontosan olyan, mint ahogy azt Pudovkin Sturm über Asien c. filmjében bemutatta. Ez a szél volt az, amelyik Zugyint is elsöpörte, az érdeemes Zugyint, Rodionov Csokoládéjában. Zugyin esetében komoran bömbölt a szél, sötétséget kavarva fel maga körül, sötétséget, kételyt, véres sarat és halált. Sötét fákat rázott és a dolgozók tépett rongyait. Ellenség zászlaját és szürke felhőket a város fölött. Zugyin idejében ilyen természete volt a szélnek. Hogy elmúlt a tél, a szél, ha más hurokat nem is, de másképpen penget. Könyvedbben, fölényesebben, erejének biztos tudatában játszikban, emberiben variálja a dallamot, érdeemes Zugyinok helyett érdemtelen Fischbeinek lába alól fujja ki a talajt, természetesen az őket megillető módon. Elképzeltetlenül kellemetlen helyzeteket teremtve, helyzeteket, amelyek már még becsületesen sem kibalanszírozhatók. Kétségbeejtő helyzeteket, amelyeknél csak a beléjükkeveredett Fischbein tragikomikusabb.

A tragikomédia magva éppen abban a tényben lelhető, hogy Fischbein, Roesmann regényének hőse korántsem agyalágyult ember, módfelett ravasz, korunkban divatjából kimenendő társadalmi berendezkedésekben elsőrangúan érvényesülni tudó, afféle spengleri ragadozó háziállat, kereskedő, kufár, aki jelenlétét a társadalomban indokolatlanul komolyan veszi. Akí földrengés, vízáradás, égszakadás, földindulás alkalmából is pedánsan felöltözködik, sált köt nyakába és cipőit korrektül befűzi. Amikor már sorsa beteljesedett, a GPU. tanácsára Krimbe utazik, még erre az útra is különfűlkét bérel és útravalóul izes ennivalókkal látja el magát. Egy ragadozó, amely jobb híján még a saját maga elpusztult testrészeibe is beleharap.

Van a regényben egy jelenet, amely Fischbein társadalmának minden kétségbeejtőségét, iszonyatosságát és borzalmasságát a napnál is

világosabban érzékelteti. Fischbein gonosz indulatú, félkegyelmű költő fia szüleinek kényszerítő hatása alatt megesküszik Karaszik doktor lányával, Bertocskával. Az esküvő pompásan sikerül, a fiatalok is visszavonulnak, amikor magából kikelve, hálóköntösben, mezítelen lábbal kiszalad a nászhálószobából az ifjú férj, és kétségbeesetten beszámol az esküvőn még jelenlévőknek arról, hogy a felesége nyomorék, hiányzik a jobb melle és mentsék meg őt rémes helyzetéből. Közben a két após már egymás között elintézte a házasság üzleti részét, a házasságközvetítő samesz is megkapta jutalékát, a vendégek felfaltak minden felfalhatót, a fiatalember kétségbeesett kiáltásait nem részesítik kellő figyelemben. Ez a jelenet lehet kritika a kereskedelem tárgya és alanya fölött, lehet kritika Fischbeinek társadalmának házassági szokásait illetőleg, de akármilyen társadalom akármilyen megnyilvánulása fölötti kritika is ez, kritika a legjavából, fellebezhetetlen és megmáshíthatatlan. Fischbein is érzi ezt, a regény utolsó sorai-ban nem hiába mondja: „Mikor Moszkvában először kimondták Lenin nevét, az összes céhek összes kereskedői élő holttestekké váltak. Jöttünk, mentünk, üzletesdit játszottunk, szidtuk a kommunistákat, de annyi tekintettel se voltak ránk, mint kocsis a lovára. Igen, a munkásosztály az csakugyan osztály. De mi, próbáld meg egyszer, kiáltsd el magad; egész világ kereskedői egyesüljete! — mi lesz ebből? A konkurrencia kedvéért el fogjuk harapni egymás torkát, az egyik fel fogja falni a másik beleit. Itt van, ez az egyesülés. Rólunk könyveket kell írni, minket mutogatni kell a színházban, a muzeumban, külföldben nem fogják elhinni, hogy ilyen emberek élnek, sokasodnak és azt képzelik, hogy nélkülük tönkre megy a világ..“

Igy a regény végeredményben derék és rokonszenves hőse: Fischbein. Akinek egész végzete szimbolikus nevében összpontosul, Fischbein: halcsont. Mert hiába is elasztikus, hajlékony és könnyebb fajsúlyu dolgokra pompásan alkalmazható a halcsont, nem sokra képes olyan anyagokkal szemben, mint például a cement, a vasbeton és az acél.

(Budapest)

Remenyik Zsigmond

A ZSIDÓKÉRDÉS. Megelégedéssel kell regisztrálnunk Marx zsidókérdésről szóló tanulmányának magyar nyelven történt megjelentetését (Phoenix-kiadás, Budapest, 1934.), mert örvendetes, hogy a gyér magyar nyelvű Marx-irodalom új kötettel gyarapodott. Igaz, hogy, mint az előszó is megállapítja, már harmadik önálló kiadását éri meg A zsidókérdés magyar fordításban, azonban sem a Huszadik Század különnyomata, sem a Bécsi Magyar Kiadó kiadása nem hozzáférhető a magyar olvasóközönség számára. Másrészt éppen a mai időkben, amikor a faszizmus sokfelé az antiszemitizmust is beállítja agitációs eszközei csatasorába, igen sokan vannak, akiknek vágya, hogy napjaink e nagy problémáját a marxizmus röntgensugarával vehessék szemügyre. Ebből a szempontból az előszó íróit, Ujvári Lászlót és Imrét illeti meg a dicséret, akik helyesen ismerték fel az előszó célját, amikor azt a feladatot tűzték maguk elé, hogy Marx ez ifjúkori művét, mely ugyan a maga történeti keretében a lángész megnyilatkozása volt, de mégsem mai értelemben vett teljes „marxista“ elemzése a kérdésnek, közelebb hozza a felesigázott igényű olvasóhoz, aki az esetek túlnyomó részében nyilván nem a kérdés történeti és Marx fejlődésének irodalmi dokumentumát, hanem az antiszemitizmus problematikájának mély, s az igazi összefüggéseket feltáró keresztmetszetét várta. Jól látták meg feladatukat az Ujvári fivérek, mikor a